

Oslo 15.02.2018

INNSPILL KULTURMELDINGEN 2018

Fra Stiftelsen Danse- og teatersentrum.

Innledning

I Regjeringens plattform vektlegges nytenkning knyttet til modeller for forutsigbare rammebetingelser også for fri scenekunst, maktspredning, fremvisning, kulturens næringspotensial, samt økt eksport av norsk kunst og kultur.

Regjeringen vektlegger mangfoldet av kulturarv i Norge.

Danse- og teatersentrum sitt innspill har 5 hovedpunkter:

1. ET SCENEKUNSTFELT I ENDRING

Fri scenekunst inngår i dag som en sentral, vital og mangfoldig del av hele scenekunstheltet, både når det gjelder kunstnerskap, kunstnerisk kvalitet, organisasjons- og produksjonsmodeller, profesjonalisering i alle ledd og geografisk spredning nasjonalt. I tillegg må den sterke globaliseringstendensen vektlegges. Vi ser det i form av økt internasjonal orientering og etterspørsel. Scenekunst er en levende kunstform som i dag utgjør en viktig yrings- og uttrykksarena i demokratibyggning. Den aktiviserer i sitt vesen det autentiske mellommenneskelige øyeblikket i en stadig sterkere digitalisert og robotisert verden.

Vi ønsker at kulturmeldingen ser på hele scenekunstheltet under ett, der ulike produksjons- og organisasjonsmodeller og kunstnerskap bør ha likeverdige muligheter for langsiktig og kontinuerlig produksjon og formidling. Dette gjelder både institusjoner og fri scenekunst. Den tid da fri scenekunst blir sett på som en marginal del i norsk kunstliv er definitivt over. Statistikkmateriale viser at fri scenekunst har omfattende nasjonal og internasjonal virksomhet.

Tall hentet fra Kulturstatistikk: fri scenekunst 2016

Nasjonalt

6900 forestillinger

844 000 publikum til de frie danse- og teatergruppene, opp fra 552 000 året før.

Det tilsvarer 44% av totalt publikumstill.

Internasjonalt

249 forestillinger

127 000 publikummere

Rapporten **Kunst i tall** (2017) viser at internasjonal eksport av scenekunst hentet inn 98 millioner kr i honorarer, eller 10 % av de samlede visningsinntektene på scenekunstheltet i 2016 fra jobber i utlandet. Det er i dette bildet også interessant å merke seg at Norsk kulturråds avsetning til fri scenekunst var på 145 mill ca.

Kunstnerisk samhandling, samarbeid på tvers i miljøet, både kunstnerisk, organisatorisk og geografisk kjennetegner også dagens bilde.

Vi trenger nye beskrivelser og ny strukturforståelse av scenekunstheltet. Vår forventning er at kulturmeldingen ser på dagens virkelighet og kunstneriske praksis, og legger frem fremtidige strukturer som styrker, og kan følge opp, et kunstfelt i stadig endring.

I dette bildet vil Norsk kulturråd fortsatt spille en viktig rolle, for etableringer av kunstnerskap, innovasjon og utprøvinger over tid, som i dag. Men Norsk kulturråd bør fortsatt være innrettet på relativt langsiktige, men fortsatt avgrensede tilskuddsordninger under armlengdeprinsippet ved fagfellevurderinger.

Vi må finne nye modeller, som både kan fungere nasjonalt og regionalt, og som gir *Stortinget* et politisk likeverdig ansvar for *hele scenekunstheltet* - et felt som rommer både institusjonene og erfarne etablerte kunstnerskap, og som innrettes og organiseres i ulike produksjonsmodeller. Disse modellene må utvikles i dialog med aktørene i feltet, gjerne i en egen scenekunstmelding med dette som mandat.

Vi står i fare for å miste flere av våre viktigste og mest etterspurte kompanier, både i og utenfor basisfinansieringen fra Kulturrådet. Med dem mister vi arbeidsplasser, vi mister internasjonalt og nasjonalt næringspotensialet og ikke minst sentrale kunstnerskap. Stikk i strid mot regjeringens visjoner. Langsiktige faste tilskudd også til den delen av feltet som kan defineres som fri scenekunst må til. Hittil har vi ikke greid å få på plass en langsiktig nok produksjonsstrategi for denne delen av feltet. En modell kan være å få på plass nasjonale og regionale kompanier som får tilskudd over en fast post "*Fri scenekunst*" på statsbudsjettet. En kulturmelding 20 år frem i tid har fått på plass dette.

2. REGIONALISERING

I skrivende stund har Ekspertutvalget lagt frem sin rapport som et ledd i Regjeringens arbeid med regionaliseringsreformen i Norge. Samtidig har vi et stående Stortingsvedtak, i forbindelse med behandlingen av regionreformen i Stortinget før sommeren 2017, der Stortinget slik vi har forstått vedtaket; «*ber om at de foreslåtte tiltakene på kulturfeltet ses i sammenheng med arbeidet med kulturmeldingen og at eventuelle overføringer fra et helt eller delvis statlig ansvarsnivå i denne prosessen eventuelt tas opp med dem det gjelder.*»

Vi oppfatter derfor at Ekspertutvalgets forslag på kunst og kulturfeltet ikke kan realitetsbehandles ved Regjeringens høring med frist 9 mai i år, men må som vedtatt, ses i sammenheng med kulturmeldingen og de innspillene som nå kommer inn.

Danse- og teatersentrum er enig med Stortinget i at landet fortsatt skal ha tre forvaltningsnivåer, et statlig, et regionalt og et kommunalt. Ut fra et profesjonelt kunstperspektiv mener vi det er avgjørende for Norge som kunst og kulturnasjon at staten fortsatt utøver en sterk politisk rolle som ansvarshavende for det profesjonelle kunstlivet i Norge. Nettopp i regionreformens tilblivelse bør man heller styrke og forsterke det statlige ansvaret for den infrastruktur som i dag er bygget opp, både gjennom politisk vilje, som f.eks. institusjonsstrukturen men også det som er bygget opp nedenfra og opp – altså fra kunstmiljøene selv.

Kulturmeldingen må i sin gjennomgang relatert til regionreformen se på interaksjonen mellom kunstaktørene og de ulike forvaltningsnivåene, slik at det ikke skapes tette skott mellom regionale, lokale og nasjonale tiltak. Det må legges opp til god flyt mellom disse nivåene. Dette kan skje gjennom tilskudd, samt overordnet mandat for virksomhetene.

Kulturmeldingen skal ha kunst og publikumsrealisering som sitt mål, og det må ikke gå på bekostning av dagens regionrealisering.

Det innebærer at de programmerende teatrene, de regionale kompetansesentrene innen dans og øvrig scenekunst, de nasjonale kompetanse- og informasjonssentrene, festivalene m.m. fortsatt skal leses inn som viktige deler av det å bygge nasjonen Norge, i tillegg til at det nasjonale ansvaret for deler av fri scenekunst, med nasjonale og regionale kompanier, slik som angitt i punkt 1, styrkes.

Kulturmeldingen må slå fast at det er Statens oppgave å sikre god organisering av scenekunstheltet.

Vi slår fast at Norsk kulturråd er avgjørende for posisjonen og utviklingen av norsk profesjonell kunst utenfor institusjonene. Vi ser i dag en betydelig genreoverskridende kunstpraksis i alle kunstfelt, som fremtidens kulturråd også evner å utvikle seg i takt med.

Utfordringen for Norsk kulturråd i dag er organiseringen, med to separate innretninger; Kulturfondet forvaltet gjennom armlengdeprinsippet innen fagfelleinstituttet og den stadig økende direktoratsvirksomheten som forvaltes administrativt utenfor fagfelleinstituttet.

Vi viser til tidligere utredninger om Norsk kulturråd og anbefaler at departementet gjennom sitt arbeid med kulturmeldingen nå tydeliggjør selve kulturfondet fra direktoratsområdet, og skiller Kulturfondet – Norsk Kulturråd - ut som egen fortsatt nasjonal virksomhet. Samt at det opprettes et Kulturdepartement der deler av direktoratsoppgavene - kan vurderes i større grad i gjennomført på et regionalt nivå der dette er hensiktsmessig. I 2038 har Kulturrådets grunnide som sterkt autonomt fagfelleorgan for kunstneriske etableringer, prosjekter m.m fått feste og funnet sin plass i det kulturelle økosystemet som innbefatter et aktivt kulturdepartement som ivaretar eierskap og utviklingsansvar for hele scenekunstheltet, inklusiv etablerte frie kompanier.

3 INTERNASJONALISERING.

Det som har kjennetegnet utviklingen i kunstfeltene de senere år, er den økte globaliseringen. Samtidig har fri scenekunst alltid vært internasjonalt orientert. Dette har både kunstneriske og økonomiske årsaker.

For, fri scenekunst har koblet seg opp til den levende internasjonale scenen for samtidsorientert scenekunst – og Norge er et lite marked. Vi har de senere år også sett økende internasjonal orientering og ambisjoner fra noen institusjoner. Samlet sett er den økte internasjonale orienteringen i norsk scenekunst veldig bra. Om 20 år vil vi være nærmere forståelsen av at ”hele verden er en scene.”

Når det gjelder fri scenekunst handler internasjonaliseringen om estetisk betingede og etterspørselsstyrte markeder. Aktører innen fri scenekunst er derfor avhengig av et godt og profesjonelt støtteapparat rundt sine internasjonale aktiviteter for å kunne delta internasjonalt. Det er ikke snakk om ensidig ”selling & buying” men å tilrettelegge for gjensidig kunstnerisk gjenkjennelse gjennom langsiktig nettverksbygging, promotering, utveksling og tilstedeværelse over tid.

I dette internasjonale arbeidet betyr også de programmerende teatrene og festivalenes innsats svært mye. Dette skjer gjennom deres kuratororienterte nettverk og samarbeid.

Det arbeidet Danse og teatersentrum gjør som en av partnerne i Norwegian Arts Abroad supplerer og styrker enkeltkompaniene og kunstneres eget og dermed kuratoruavhengige arbeid. Og utgjør dermed et svært effektivt og spisset virkemiddelapparat for scenekunstheltets internasjonale muligheter.

På denne bakgrunn mener vi det er viktig fremover i enda sterkere grad å styrke fri scenekunsts andeler på det internasjonale åpne estetiske markedet. Om 20 år har vi forutsigbare og politisk stødige ordninger der kunst og kultur ikke er en salderingspost.

Norwegian Arts Abroad

Samarbeid mellom Kulturdepartementet og Utenriksdepartementet må tydeliggjøres – nasjonale vilkår er avgjørende for internasjonale muligheter. Det må videre utvikles i tråd med mandatet om økt eksport og økt inntjening. Samarbeidet mellom kunstfeltene ved Norwegian Arts Abroad, utenriksstasjonene og departementene må løftes opp på et langsiktig nivå, slik at vi kan planlegge systematisk, strategisk og langsiktig. Internasjonale avtaler tar det ofte lang tid å få frem, og vi må nå og i fremtiden ha forutsigbare og sikre rammevilkår for dette arbeidet. Vi får frem resultater nettopp fordi vi arbeider så tett med kunstmiljøene. Vi ber om at kulturmeldingen ser særskilt på styrking og videreutvikling av arbeidet innen Norwegian Arts Abroad.

I 2038 har innsatsen gjennom Norwegian Arts Abroads internasjonale arbeid bekreftet viktigheten av å ha smidige, treffsikre mindre byråkratiske innretninger som muliggjør norsk tilstedeværelse og samvirke med det internasjonale scenekunstsamfunnet – over hele verden – fra Dhaka til Toronto.

4. FORMIDLINGSSYSTEMENE

Staten bruker midler på å produsere kunst av høy kvalitet, og vi har i dag en økende publikumsoppslutning rundt den delen av scenekunstheltet som vi kan definere som ny og samtidsorientert scenekunst. Her er det en direkte forbindelse mellom kunstnerskap og organiseringene av disse. Kunstnerskap kan defineres både som en individuell men også en kollektiv størrelse. Vi har flere sterke kunstnerkollektiv som skaper scenekunst. Vi er opptatt av å bygge ut formidlingssystemene i et helhetlig forstått scenekunstheltet. De frie kompaniene og kunstnerskapene kan ikke – som institusjonene organisere og utvikle sin formidling, turnevirksomhet – gjøre dette på egen hånd. Dagens infrastruktur er relativt ung, initiert av kunstfeltet selv og dermed sårbar for ulike typer endringer.

Om 20 år har vi ordninger som fungerer i tråd med dagen og morgendagens situasjon og utfordringer i forhold til visningsmuligheter av all scenekunst. Norsk Scenekunstbruk, med Kloden, som formidler av fri scenekunst står sentralt i dette arbeidet, særlig rettet mot barn og unge, de programmerende teatrene likeså. Disse styrkes og utvikles i takt med en helhetlig utvikling i scenekunstheltet. Vi vet dette er på gang, Scenekunstbruket har f eks allerede samarbeid med noen regionteatre. Vi mener det ligger et stort formidlingspotensiale i dette samarbeidet og koordineringen av scenekunst i de systemene vi allerede har. Eventuelle nye tiltak bør også settes i denne sammenheng. I dette bildet må også kulturhusnettverket og regionale kompetansesentra innen scenekunst trekkes aktivt inn.

5. KULTURARV

Danse- og teatersentrum er opptatt av å bevare og tilgjengeliggjøre norsk scenekunstarv. Scenekunstarven representerer vår felles historie og kulturelle verdier, og bidrar til identitet og fellesskapsfølelse. Scenekunstarvene tilhører både det som defineres som materiell og immateriell kulturarv. UNESCO erkjenner at det er stor fare for at den immaterielle kulturarven forringes, forsvinner eller ødelegges, særlig på grunn av manglende midler til vern av denne arven. Noe som i Norge ble bekreftet med St.meld.nr. 24 (2008-2009): *Nasjonal strategi for bevaring av og formidling av kulturarv*. Her vises det til at den immaterielle kulturarven kommer langt bak i rekken når det gjelder prioriteringer for bevaring på nasjonalt nivå, og spesielt utsatt er scenekunsten.

Danse- og teatersentrum bevarer og tilgjengeliggjør norsk scenekunstarv gjennom arbeid med det digitale arkivet Sceneweb – hele det profesjonelle scenekunstheltet inkluderes i dette arkivet. Vår samarbeidspartner i dette arbeidet er Nasjonalbiblioteket. I tillegg bidrar størsteparten av

scenekunstheltets institusjoner og frie grupper ved å levere inn materiale som digitaliseres og registreres i vår spesialtilpassede database.

Scenekunst – som den flyktige kunstformen den er – faller i dag utenfor normalforståelsen av tilskudd og tiltak som bevilges for å ivareta den immaterielle og materielle kulturarven. Arbeidet med Scenewebarkivet faller altså mellom alle stoler innen de tilskuddsordninger som finnes i arkiv- og kulturarvsektoren. Vi ber om at kulturmeldingen fanger opp denne utfordringen med en forpliktende handlingsplan for bevaring og formidling av scenekunstarven, med utgangspunkt i det arbeidet som er gjort med Sceneweb og i andre arkiver. Om 20 år er Sceneweb.no den portalen vi – et interessert publikum, kunstnere, forskere både hjemme og ute - går til for å finne vår viktige historie – databasen er oppdatert og vi har tilstrekkelig med ressurser til å formidle hovedbildet av norsk scenekunst anno 2038.

Sceneweb per i dag: 72 500 objekter i arkivet.

Lykke til med arbeidet!

Vi står gjerne til tjeneste ved behov.

Med vennlig hilsen
Stiftelsen Danse og teatersentrum

Tove Bratten
direktør

